

Two important links

- On-line Evaluation: <http://www.torontotorah.com/feedback>
- Prof. Steven Resnicoff, *Bankruptcy – A Viable Halachic Option?* <http://www.jlaw.com/Articles/bankruptcy.html>

Does Jewish law recognize a secular bankruptcy discharge? Bankruptcy in Jewish Law

1. Comment of Rashi (11th century France) to Talmud, Ketuvot 86a

מצוה עליו לפרוע חובו ולאמת דבריו דכתיב "הין צדק" - "שיהא הן שלך צדק ולאן שלך צדק".

One is obligated to pay his debts and fulfill his words. Leviticus 19:36 says, "An honest *hin* [measurement]", on which Bava Metzia 49a comments, "That your *hen* ('Yes') shall be honest, and your 'No' shall be honest."

2. Rabbi Yom Tov el-Ashbili (13th century Spain), cited in Shitah Mekubetzet Ketuvot 86a

והקשו עליו בתוספות דהיא הא אוקימנא בבבא מציעא שלא ידבר אחד בפה ואחד בלב ואילו הכא פיו ולבו היו שוין כשלוה לפרוע, והם שוין עכשיו שלא לפרוע! לכך פר"י דנפקא ליה מדכתיב "האיש אשר אתה נושה בו יוציא אליך את העבוט"...

Tosafot asked that this is understood in the Talmud to mean that one should not speak one way and think another, but here his mouth and heart are aligned when he borrows, intending to pay, and they are aligned now in not paying! Therefore the R"i explained that the source is Deuteronomy 24:11, "And the man from whom you are claiming shall bring the collateral out to you."

3. Rabbi David ibn Abi Zimra, Responsa of Radbaz 2:610

מצות עשה של תורה היא דכתיב "והשיב את הגזלה אשר גזל או את העושק אשר עשק או את הפקדון אשר הופקד אתו או את האבדה אשר מצא, וכתב הרב פ"ז מה' גזלה ואבדה "אחד הגוזל או העושק או הגונב או שהלווה או שהפקיד אצלו או מצא אבדה וכחש בה... " הרי שהשוה ז"ל הלואה לשאר הדברים הנזכר בכתוב, ובתחלת ההלכות כתב "שאם גזל חייב להחזיר שנאמר 'והשיב את הגזלה אשר גזל' זו מצות עשה" ע"כ, וכי היכי דהוי מצות עשה להשיב את הגזלה ה"ה לכל הנזכר בכתוב והלואה בכלל...

It is a biblical mitzvah, as Leviticus 5:23 says, "And he shall return the object he stole or the money he withheld or the charge placed in his care or the lost item he had found." Maimonides wrote (Laws of Theft and Lost Objects 7:2), "Whether one steals or withholds or burglarizes or is lent or is given a charge or finds a lost item, and denies it..." He equated a loan with the other listed items, and he began with, "If he stole, he is obligated to return it, as it is said, 'And he shall return the object he stole', this is a commandment." Just as there is a commandment to return the stolen item, so, too, for every item mentioned, including a loan.

4. Bankruptcy Procedure

Procedure http://www.ic.gc.ca/eic/site/bsf-osb.nsf/eng/h_br01545.html

Bankruptcy and Insolvency Act <http://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/b-3/>

5. Bankruptcy Theory

Aiding the creditor Encouraging cooperation

Aiding the debtor Affording another chance

Aiding society Incentive for crime Burden on society Wise lending Entrepreneurship

6. Deuteronomy 15:1-2

מקץ שבע-שנים תעשה שמטה: וזה דבר השמטה שמוט פלי-בעל משה ידו אשר ישה ברעהו לא-יגש את-רעהו ואת-אחיו כי-קרא שמטה לד':
At the end of seven years you shall make a release. This is the matter of the release: Any who has a claim shall release his claim upon his peer; he shall not oppress his peer and his brother, for a release has been declared for Gd.

7. Why have Jewish courts never created a bankruptcy discharge?

- Religious duty to re-pay
- Economic policy supporting lenders

8. Exodus 22:24

אִם-כִּסֵּף תִּלְוֶה אֶת-עַמִּי אֶת-הָעֲנִי עִמָּךְ לֹא-תִהְיֶה לוֹ כְּנֶשֶׁה...

When you lend money to My nation, to the pauper with you, you shall not be as one who has a claim...

9. Talmud, Sanhedrin 2b-3a

והאי דלא בעינן מומחין משום דרבי חנינא, דאמר רבי חנינא: דבר תורה, אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות בדרישה ובחקירה, ומה טעם אמרו דיני ממונות לא בעינן דרישה וחקירה - כדי שלא תנעול דלת בפני לוויין.

We do not require experts, because of Rabbi Chanina's principle: Biblically, both financial and capital matters should require extensive interrogation of witnesses. Why did they say that financial matters do not require extensive interrogation? To avoid locking the door before borrowers.

Does Jewish law recognize a secular bankruptcy discharge? Three paths

10. Three ways bankruptcy may be acceptable: Compromise; Government Law; Standard Practice

11. Talmud, Sanhedrin 6b

מצוה לבצוע שנאמר +זכריה ח'+ אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכם והלא במקום שיש משפט אין שלום ובמקום שיש שלום אין משפט אלא איזהו משפט שיש בו שלום הוי אומר זה ביצוע

Arranging compromise is a mitzvah, as Zechariah 8:19, "Truth and justice of peace you shall judge in your gates." In justice there is no peace, and in peace there is no justice! What is justice that includes peace? This is compromise.

12. Talmud, Bava Kama 113a

מתני'. אין פורטין לא מתיבת המוכסין...

גמ'. והאמר שמואל: דינא דמלכותא דינא! אמר רב חנינא בר כהנא אמר שמואל: במוכס שאין לו קצבה; דבי ר' ינאי אמרי: במוכס העומד מאליו.

Mishnah: One may not use coins from the tax collector's box [for they are deemed 'stolen']...

Gemara: But Shemuel ruled that the law of the land is binding! Rav Chanina bar Kahana cited Shemuel to explain that this is regarding a tax collector without a fixed rate. In the yeshiva of Rabbi Yannai they said that this is regarding a self-appointed tax collector.

13. Numbers 21:25-26

...וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּכָל-עָרֵי הָאֱמֹרִי בְּחֶשְׁבּוֹן וּבְכָל-בְּנֵי-הָאֱמֹרִי: כִּי חֶשְׁבּוֹן עִיר סִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי הוּא וְהוּא נִלְחַם בְּמֶלֶךְ מוֹאָב הָרִאשׁוֹן וַיִּגְזַח אֶת-כָּל-אֶרְצוֹ מִיַּד עַד-אֲרָנוֹן:

And Israel dwelled in all of the Emorite cities, in Cheshbon and all of her daughters. For Cheshbon was the city of Sichon, the Emorite king, and he warred against the first king of Moav, and he took all of his land, to Arnon.

14. Talmud, Sanhedrin 56b

ויצו אלו הדינין וכן הוא אומר +בראשית י"ח+ כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו וגו'

"And Gd instructed Adam (Genesis 2:16)" refers to civil law, as Genesis 18:19 says, "He will instruct his children and household afterward to guard the path of Gd, to practice righteousness and justice."

15. Talmud, Bava Batra 8b

ורשאין בני העיר להתנות על המדות ועל השערים, ועל שכר פועלים, ולהסיע על קיצתן

Townspople may make rules for measures and prices and wages, and may fine those who violate the norms.

16. Rabbi Joseph Colon Trabotto (15th century Italy), Maharik 187

שייך למימר דינא דמלכותא דינא דמלכא אומר שיהא קרקע שלו קנוי באותו שטר ... ואפילו לאותן דיעות שהביא המרדכי דאפילו בשאר ענייני ממון אומר דינא דמלכותא דינא פשיטא דוקא לענין ארנוניות ומנהגות של משפטי המלכים... אבל דין שבין אדם לחבירו פשיטא ופשיטא דלא דא"כ בטלת כל דיני תורה ח"ו

It is possible to say that government law is the law, for the king says that his land may be acquired with their designated document... But even according to those views cited by the Mordechai that government law is the law in other monetary matters, that is specifically for head-taxes and other practices of the kings, obviously... In civil law it is most obvious that this is not so, for with this you would cancel all of the Torah's laws, Gd-forbid!

17. Rabbi Moshe Isserles (16th century Poland), Choshen Mishpat 369:11

לא אמרינן דינא דמלכותא אלא בדבר שיש בו הנאה למלך או שהוא לתקנת בני המדינה, אבל לא שידונו בדיני עובדי כוכבים, דאם כן בטלו כל דיני ישראל

We do not recognize government law other than in matters that benefit the king, or that benefit the citizenry, but not to judge by the laws of idolaters; that would cancel all of the laws of Israel.

18. Rabbi Shabbtai haKohen (17th century Poland), Shach Choshen Mishpat 73:39

אפילו לשאר פוסקים דסוברים דאמרינן דינא דמלכותא בכל דבר, היינו דוקא מה שאינו נגד דין תורתנו אלא שאינו מפורש אצלנו, אבל לדון בדיני הגוים בכל דבר נגד תורתנו, חלילה, ודאי לא יעשה כן בישראל

Even according to other authorities who think we honour government law in all matters, that is specifically when it does not oppose our Torah's laws, and there is nothing explicit in our laws. To use the laws of the nations in all matters, against our Torah – Gd forbid! – certainly, such may not be done in Israel.

19. Rabbi Moshe Feinstein (20th century Russia, USA), Igrot Moshe Choshen Mishpat 2:62

נראה דודאי אף להסוברין דד"מ בכל דבר היינו מה שנקבע מדד"מ בדיני קנינים ותשלומי הלוואות מהנכסים שהוא חסרון להמלכות שיהיה חלוקי דינים בין אינשי לאינשי שמזה אפשר לבא לידי קנאה ותחרות ומריבות ואף שלא שייך זה לכאורה אלא בדיני שופטי המלך והמדינה מ"מ אולי יחוש המלך גם לזה שלא יהיו שופטים אחרים דנין באופן אחר שג"כ אפשר יבא לערער על דיני המלכות

It appears certain that even those who accept government law in all matters only accept established government law in matters of transactions and payment of debts from one's assets, for the government would suffer if there were different laws among the people. It could lead to jealousy and competition and strife. This might appear to relate only to the laws of government-appointed, national judges, but perhaps the king would also be concerned that other judges not judge in other ways, which could cause challenges to the nation's laws.

20. Rabbi Yaakov Breisch (20th century Germany, Switzerland), Chelkat Yaakov Choshen Mishpat 32

ואף להרמ"א המרים ביותר הגדר דדמ"ד, דאף משום תקנת בני המדינה אמרינן דדמ"ד, בני"ד איזו תקנת בני המדינה יש בזה לגזול ממנו מפני שאין ללוה לשעה לשלם

Even according to Rabbi Moshe Isserles, who especially elevates the principle of honouring government law, extending it even to the benefit of the citizens, what benefit for the citizens would apply in our case, stealing this person's assets because the borrower is temporarily unable to pay?

21. Talmud, Bava Metzia 83a

מקום שנהגו שלא להשכים ושלא להעריב אינו רשאי לכופן. מקום שנהגו לזון יזון, לספק במתיקה יספק, הכל כמנהג המדינה.

In a place where workers neither rise early nor remain late at night, one may not force them to do so. Where the practice is to feed them one must feed them. Where the practice is to provide sweet food one must provide it. All is according to the custom of the land.

22. Rabbi Yosef Karo (15th century Turkey, Israel), Shulchan Aruch Choshen Mishpat 7:12

כל דבר שיש לדיין בו צד הנאה, אינו יכול לדון עליו... ולפיכך עסקי המס אין דנין בדייני אותה העיר, מפני שיש להם או לקרוביהם חלק בו. ואם עשו תקנה, או שיש מנהג בעיר שדייני העיר ידונו אף על ענין המסים, דינם דין.

In any matter that benefits a judge, he may not judge... Therefore, on [communal] tax matters the local judges cannot judge, for they or their relatives will have a portion in it. However, if they enacted or have a local custom that the local judges may even judge tax matters, then their verdict is valid.

23. Rabbi Moshe Feinstein (20th century Russia, USA), Igrot Moshe Choshen Mishpat 1:72

לאלו ששכרו אחר שכבר נעשה הדין מהמלכות ולא התנו בפירוש שכשיבא הזמן יהיה מחוייב לצאת אלא סתם הוי כהתנו שאדעתא דדין המלכות השכיר לו

Those who rented after the government's [tenancy] law was enacted - without an explicit condition requiring the tenant leave [after the initial rental ended] - are as though they had rented on condition that the government's law be followed.

24. Rabbi Akiva Eiger (18th century Poland), Commentary to Choshen Mishpat 12:13

בתשו' משאת משה סימן ס"ב העתיק בשם תשובת מהרש"ך ח"ב סי' קי"ג בבע"ח שהסכימו לפשר עם הלוח' וא' אינו מסכים עמהם מכמי אנפי רואה אני לכופ' את הממאן להתפשר כשאר הסוחרים שהם הרוב כי מנהג הסוחרים לכופ' את שאינו רוצה לבוא בפשרה...
Responsa Masat Moshe cited Maharshach regarding creditors who agreed to compromise with a debtor, where one creditor did not agree for various reasons: I see grounds to compel the one who is refusing to compromise, like the others who are the majority, for it is normal business practice to compel the unwilling one to compromise...

Under Jewish law, may I aid my client in filing for bankruptcy?

25. Maimonides (12th century Egypt), Mishneh Torah, Laws of Courts 26:7

כל הדין בדייני עכו"ם ובערכאות שלהן אע"פ שהיו דיניהם כדיני ישראל הרי זה רשע וכאילו חרף וגדף והרים יד בתורת משה רבינו שנאמר...
היתה יד העכו"ם תקיפה ובעל דינו אלם ואינו יכול להוציא ממנו בדייני ישראל יתבענו לדייני ישראל תחלה, אם לא רצה לבא נוטל רשות מבית דין ומציל בדייני עכו"ם מיד בעל דינו

One who litigates before idolater judges and in their courts is wicked, even should their decisions match those of Israel. It is as though he had blasphemed and raised a hand against the Torah of Moses our master... Where the hand of idolaters is stronger and one's opponent is powerful, such that he cannot claim from the opponent in Jewish courts, then he should claim from him before Jewish judges first. Should he refuse to come, one could then seek permission from the Jewish court and rescue his property from the opponent in the laws of the idolaters.

26. Commentary of Rashi (11th century France) to Exodus 21:1

אל תביאהו בערכאות שלהם, שהמביא דיני ישראל לפני גוים מחלל את השם ומיקר שם עבודה זרה להחשיבה
Do not bring it before their courts, for one who brings Jewish litigation before non-Jews desecrates the Name and honours idolatry, giving it stature.

27. Responsum of Rabbi Shlomo ibn Aderet (13th century Spain) 6:254

ללמוד מזה לילך בדרכי הגויים ומשפטיהם ח"ו לעם קדוש לנהוג ככה... וכ"ש אם עתה יוסיפו לחטא לעקור נחלת האב על הבנים, וסומך על משענת קנה הרצוץ הזה! ועושה אלה מפיל חומות התורה ועוקר שרש וענף והתורה מידו תבקש ומרבה הונו בזה בפועל כפיו נוקש. ואומר אני שכל הסומך בזה לומר שמותר משום דינא דמלכותא טועה וגזלן הוא...

ובכלל עוקר כל דיני התורה השלמה ומה לנו לספרי הקודש המקודשים שחברו לנו רבי ואחריו רבינא ורב אשי ילמדו את בניהם דיני הגויים ויבנו להם במות טלואות בבית מדרסי הגויים חלילה לא תהיה כזאת בישראל ח"ו שמא תחגור התורה עליה שק

To deduce from this [principle of obeying government legislation] to follow the ways of the nations and their laws – Gd forbid that this holy nation act thus! All the more so if they will now increase their sin, uprooting the portion of a father upon his children, depending upon this fragile reed! One who does this tears down the walls of the Torah and uproots root and branch, and the Torah will demand recompense from his hand. One who increases his wealth thus will stumble in his own deeds. And I say that any who rely on saying that this is permitted because we must obey the law of the land is mistaken and a thief...

He uproots all of the laws of the complete Torah. Why would we need the sacred texts which Rebbe, and then Ravina and Rav Ashi, composed for us? Let them teach their children the laws of the nations, and build for them patchwork altars in the madrassas of the nations! Gd-forbid, let there not be such in Israel, lest the Torah wear sackcloth...

28. Talmud, Sanhedrin 7a

כל דיין שדן דין אמת לאמיתו משרה שכינה בישראל שנאמר... וכל דיין שאינו דן דין אמת לאמיתו גורם לשכינה שתסתלק מישראל...
A judge who judges truthfully causes the Shechinah to be manifest in Israel, as it is written... And a judge who does not judge truthfully causes the Shechinah to leave Israel, as it is written...

29. Professor Steven Resnicoff, *Bankruptcy – A Viable Halachic Option?*

[A] bankruptcy is technically an "in rem" proceeding, i.e., the debtor does not affirmatively sue anyone in court. Instead, the debtor merely appears before the court and seeks its relief. At least where there is no dispute as to the debtor's eligibility for a discharge, the secular court arguably does not adjudicate legal issues between "parties." In such cases, by filing for bankruptcy relief, the debtor is essentially applying to a government office for a special permit or benefit, not submitting to a "court" for the resolution of a dispute.

My Jewish client is filing for bankruptcy; how can I protect him from challenge in a Jewish court?

30. Rabbi Yosef Karo (15th century Turkey, Israel), Shulchan Aruch Choshen Mishpat 98:1

אפילו שהיה כמה שנים ולא תבעו, אין אומרים: מחל לו כיון ששהה כל כך שנים ולא תבעו, ואפילו שמענו שנתיאש מהחוב לגמרי, ואמר וי לחסרון כיס, אינו יאוש...

Even if he waits many years and does not claim it, we do not say, "He has forgiven it, since he waited so many years and did not claim it." Even if we hear that he has given up the debt entirely, saying, "Alas, the loss," this is not [a legally recognized] abandonment of hope.

31. Rabbi Joseph Colon Trabotto (15th century Italy), Maharik 3

כל אשראי ספק אתא ספק לא אתא לפעמים המלוה סובר שהלוה עני והוא עשיר או שהוא אדם ואין דעתו לפורעו ואינו כך ומשום כך לא מהני ביה יאוש

All credit is subject to doubt – maybe it will be paid and maybe it will not. Sometimes the creditor believes the borrower to be poor and he is actually wealthy, or to be powerful and unwilling to pay and it is not so. Therefore, abandonment of hope is ineffective.

32. Rabbi Yeshayah Blau (21st century Israel), Pitchei Choshen Halvaah 2 footnote 73

אבל בדבר שסתמו עומד ליאוש, כגון שנשתדפו שדותיו, מהני יאוש בחוב...

But when it is normal to abandon hope, such as where his fields are flooded, abandonment of hope affects a debt...

33. Rabbi Meir Auerbach (19th century Poland, Israel), Imrei Binah, Laws of Collection of Debt 4

ובחוב נמי אם יש לו לצאת ידי חובתו ואינו רוצה לשלם כמו בנידון דמהרי"ק גורם הלוה לסיבת היאוש י"ל דלא מהני דהוי כמו גזילה דבאיסורא אתי לידיה והוא גרם בעל כרחו שנתיאשו הבעלים

In debts, too, if he has the means to fulfill his obligation and he does not wish to pay, like in the case of Rabbi Joseph Colon, then the borrower causes the abandonment of hope and it is possible to say that this [loss of hope] is ineffective. It would be like theft; the money came to him in a prohibited way, and he compelled the rightful owners to abandon hope.

34. Rabbi Yosef Karo (15th century Turkey, Israel), Shulchan Aruch Choshen Mishpat 12:7

אף על פי שנתרצו הבעלי דינין בפשרה בב"ד, יכולים לחזור בהם כל זמן שלא קנו מידם

Even if the litigants agree to a compromise in court, they may recant so long as they have not engaged in *kinyan*.

35. Rabbi Yosef Karo (15th century Turkey, Israel), Shulchan Aruch Choshen Mishpat 12:11

אם ראובן הפחיד את שמעון למסרו לאנס אם לא יתן לו ממון שהיו דנין עליו ואין לו בו זכות כפי הדין, ועשו פשרה בקנין וביטול מודעא, יכול לחזור בו.

If Reuven intimidated Shimon by threatening to turn him over to an *anas* if he wouldn't pay the disputed sum, and Reuven possessed no legal right to it, and as a result [of the intimidation] they performed *kinyan* and Shimon formally cancelled any *moda'a*, Shimon may still recant.

Summary

- Jewish law does not have bankruptcy discharge
 - Secular law evolves bankruptcy to aid creditor, debtor and society
 - Jewish law requires kind treatment of an insolvent borrower, but it does not absolve him of debt
- Jewish law may recognize a secular bankruptcy
 - Willing compromise
 - Government law, per Rabbi Moshe Feinstein
 - Local practice, per Rabbi Akiva Eiger
- Aiding a legitimately insolvent client in filing for bankruptcy
 - Of course, it is best to pay one's debts where possible, satisfying one's religious duty
 - The question of the legitimacy of filing for bankruptcy altogether, as seen above
 - The problem of going to secular courts, vs. viewing this as an *in rem* proceeding
- Protecting one's client from challenge in a Jewish court
 - The stay may render this moot
 - The creditor's abandonment of hope is irrelevant, because the debtor caused it
 - Use of *kinyan* with the creditor
 - Stipulate a bankruptcy-friendly rabbinical court